

K. NOREL

Jeugd in verzet

Jongens overvielen distributiekantoren en sleepten daaruit tienduizenden voedselkaarten voor de onderduikers weg. Zij bliezen Duitse treinen en bunkers op, drongen zwaar bewaakte gevangenissen binnen en verlostten na pistoolgevechten met S.S.-ers ter dood veroordeelde illegalen. Zij braken door de Duitse linies heen naar het bevrijde gebied en keerden door diezelfde linies weer terug naar het bezette Nederland om daar nog vinniger te vechten. Meisjes fietsten dagelijks tientallen kilometers in weer en wind, de tassen vol met illegale blaadjes, spionagerapporten in de buizen van het frame, tussen de schoenzolen of onder hun b.h.-tjes; zij vervoerden zelfs stenguns en revolvers; zij loodsten geallieerde vliegers door het land.

Ik kan me begrijpen dat jongens en meisjes van vandaag vaak niet zonder verbazing en soms met een zeker scepticisme naar de verzetsverhalen luisteren. Waren die jongens en meisjes zoveel dapperder dan zij? Of steekt er overdrijving in de verhalen over het verzet; begint er zich al een mythe te weven om de illegalen?

Van een mythe kan geen sprake zijn. Daarvoor is de afstand te kort. Daarvoor is de geschiedenis ook te objectief, zelfs fotografisch, vastgelegd. En de jeugd van twintig, dertig jaar geleden stak ook heus niet met kop en schouders boven die van heden uit.

Niet minder dan thans was het gros van onze jeugd vóór de oorlog egocentrisch, had zij haar eigen pleziertjes en liet zij Roosje zorgen. In militaire dienst werd minstens even erg de lijn getrokken en gekankerd. 'Wie zijn vader heeft vermoord en zijn moeder heeft vergeven, die is nog veel te goed voor het soldatenleven', was toen een populair soldatenliedje. En bij de meeste meisjes draaide het om mooie kleren en een leuke knul. Hitler stookte wel zijn heksenketel en stak het ene buurland na het andere in brand, maar zij dansten zorgeloos op de vulkaan. Onze jonge mensen hadden er geen notie van, dat de pyromaan in het oosten loerde op een gelegenheid om hier de vlam in de pan te gooien.

Tien mei 1940 werkte als een felle zweepslag op de blote huid. Iedereen was plotseling een

vurig vaderlander. Wij zouden vechten als de Geuzen.....tachtig jaar.....

In vijf dagen lagen wij op onze rug. Toen was het strovuur van de nationale geestdrift uitgebrand. Wij waren ontnuchterd en versuft. Hoe gedwee zelfs de boeren geworden waren, blijkt uit hun houding tegenover de zomertijd (ter besparing van elektrische energie werd in het voorjaar op een voor het gehele land vastgesteld ogenblik de klok een uur vooruit gezet; in het najaar volgde dan weer het terugzetten van de klok). Toen de eigen regering die invoerde hadden zij daar niet aan gewild. Dat was tegen de natuur. In orthodoxe streken zei men: het is tegen de Goddelijke ordening. De koeien konden er niet tegen, werd beweerd.

In hele streken volgde men sinds jaar en dag de zonnetijd tegen het voorschrift der regering in. Maar zodra de Duitsers bij een van hun eerste verordeningen de middel-Europese zomertijd invoerden, kon de klok opeens wel twee uur vooruit! En geen koe is er ziek van geworden en niemand had gewetensnood, omdat hij tegen 's Heren ordinantiën handelde. In de eerste maanden na de capitulatie werd het nog erger. De Duitsers bleken namelijk goede klanten. In alle winkels kochten zij maar raak. Op de groentenveilingen was plotseling goede vraag. Voor melk, boter en kaas betaalden de oosterburen flinke prijzen. En dat na tien jaar van malaise!

Onder de Nederlanders, altijd gevoelig voor hun beurs, waren er velen die Hitlers nieuwe orde nog zo kwaad niet vonden. Aan verzet dacht bijna niemand. Waarom zou je? Verzekerde Seyss Inquart niet: 'Wij zijn hier niet gekomen om een volk zijn vrijheid te ontnemen, noch het onze levensovertuiging op te dringen?

De stemming veranderde, toen men door kreeg wat de Duitsers deden. Zij kochten en betaalden..... met papier. Niet alleen thee, koffie en tabak, maar ook groenten, kaas en boter werden schaars. En vrijheid? Je mocht niet meer zeggen wat je dacht. De kranten mochten de waarheid niet meer schrijven.

29 juni 1940 draaiden honderden de gevangenis in, enkel omdat zij een witte anjer hadden gedragen! En terwijl de gewone Nederlanders niet dat mochten, werden de NSB-ers van Anton Mussert - de landverraders van de meidagen - door de Duitsers op het schild gezet. Hun W.A. marcheerde door de straten, 'vaderlandse' liederen zingend op een Duitse wijs. Met hun 'Hou zee!' aapten zij 'Heil Hitler' na. Hun werden de baantjes toebedeeld van goede Nederlanders, die de laan uitgingen.

De jeugd kreeg ermee te maken doordat hier en daar een onderwijzer, die de geschiedenis van het Oranjehuis met vuur verteld had, naar het concentratiekamp verdween, en werd vervangen door een man van Mussert. Dat bracht jong bloed aan het koken. De geest van verzet werd niet weinig aangewakkerd door Koningin Wilhelmina, wier vertrek naar Engeland niet meer zoals in mei, beschouwd werd als een vlucht, sinds zij in haar toespraken voor Radio-Oranje de Nazi's grimmig aanviel. Zo verbeterden en strijdlustig kenden onze jonge mensen hun deftige en altijd zeer beheerste Koningin niet. Zo vereerden zij haar wel! En vergeet vooral de rol der kerken niet als kweekplaatsen van het verzet!

De meeste predikanten baden voor de Koningin en voor het koninklijk huis, voor vrede in vrijheid en voor verbreking van het juk. Soms waren zij in hun termen vaag, omdat er niet zelden verraders in de kerken zaten, die wat zij hoorden overbriefden aan de Duitsers. Maar de gemeente had in die dagen aan een half woord genoeg. En wat de predikanten niet durfden zeggen, dat lieten zij wel zingen: 'Getrouwe God, de heid'nen zijn gekomen. Zij hebben stout Uw erfdeel ingenomen...'
Niemand was in twijfel wie die heidenen waren. En dreunend klonk door de kerken de psalm: 'God zal zijns vijands kop verslaan, Die harige schedel vellen...'
Nooit zijn de oude psalmen — ook voor de jeugd — zo actueel geweest als in bezettingstijd. De verzetsgeest kiemde overal. Tot daden kwamen in de eerste jaren echter slechts heel weinigen. Eerst moest de druk nog zwaarder worden.

Dat ging geleidelijk aan. Er moesten paarden ingeleverd worden voor het Duitse leger, koper voor de Duitse oorlogsindustrie, radiotoestellen, opdat wij niet meer zouden kunnen luisteren naar Radio-Oranje en naar de B.B.C. Dit zat de mensen hoog. Maar ook onrecht en wreedheid, anderen aangedaan, prikkelde de Nederlanders. De februaristaking van 1941

was een vlammend protest tegen de Jodenvervolgving, die toen begon. De Duitsers droegen telkens nieuwe brandstof aan voor het verzet. Arbeiders (later ook studenten) werden naar Duitsland weggevoerd. Zij dwongen jongens tot de Arbeidsdienst, 'het leger met de schop', waarvan ze een leerschool voor het nationaal-socialisme maakten.

In 1943 troffen de Duitsers twee maatregelen, die de bom deden barsten. De ene was de terugroeping van het leger van 1940 in krijgsgevangenschap; de andere de oproep van hele jaarlichtingen om te gaan werken in de Duitse oorlogsindustrie. Dit sloeg in als de bliksem. Stakingen in het gehele land. Botsingen met de Duitse politie; deze opstand werd in bloed gesmoord. Het blijvend resultaat was echter een eigenaardige vorm van verzet, die in geen enkel land in Europa op zulk een schaal is toegepast als bij ons, terwijl hij juist in Nederland het minst mogelijk scheen: de onderduikerij in massa. Van 1940 af waren er onderduikers geweest: spionnen, politici, Joden. Zij zaten in kelders en op zolders, op afgelegen boerderijen, in bossen en moerassen. Het waren enkelingen. Nu gingen er tienduizenden onderduiken. Hoe bestond dat in het kleine, kale, dichtbevolkte Nederland, waar het bevolkingsregister en het politieapparaat zo perfect in orde waren, dat vóór de oorlog praktisch niemand aan de sterke arm ontkwam?

Het bleek mogelijk, en zelfs op een verbluffend eenvoudige manier, doordat alle jongelui verhuisden! De Duitsers vonden, als zij achterblijvers wilden halen, de gezochten nergens thuis! Maar natuurlijk had het nooit gekund, als het Nederlandse volk, en in het bijzonder de Nederlandse politie, zich niet beschermend om de onderduikers had geschaard, en de Duitse speurhonden telkens op een dwaalspoor had geleid. Men handelde naar het gebod van de profeet: 'Verbergt de verdrevenen en meldt de omzwevende niet'. Weer zo'n bijbelwoord, dat in de oorlog brandend actueel was!

Uit de massale onderduikerij is het verzet op grote schaal geboren. De L.O. (landelijke organisatie tot hulp aan onderduikers) kreeg, toen zij tienduizenden had onderdak gebracht, te maken met de zorg voor het eten van die scharen. Vrijwel alle voedsel was op de bon en de distributiekaarten van de onderduikers werden ingehouden. Dus moesten er bonnen worden 'gekraakt'. Hiervoor werden knokploegen (K.P.'s) gevormd, voor het grootste deel uit onderduikers. Zij overvielen distributiekantoren en drukkerijen en maakten voedsel-

kaarten buit, soms honderduizenden in één slag. En toen kwam van het een het ander. De Duitsers joegen wel op de K.P.'ers en die verweerden zich, soms in scherpe vuurgevechten. De Duitsers namen leden der K.P. en leiders der L.O. gevangen. K.P.'ers haalden hen uit de gevangenis... of vielen in een hinderlaag en werden afgeslacht. Maar hoezeer ook geteisterd en zelfs gedecimeerd, de ge-lederen van de L.K.P. werden altoos weer aan-gevuld en de strijd ging voort, verbitterder dan ooit.

Zij pleegden sabotage, liquideerden de gevaarlijkste verraders en werden de harde kern van het leger van de blauwe overall, de Binnenlandse Strijdkrachten, die in de laatste oorlogsmaanden de bezetters het leven zuur hebben gemaakt en belangrijkste hulpdiensten hebben verleend aan de oprukkende Canadezen. De onderduikerij en het verzet dat daarmee samenhang werden zo uitgebreid en zo wijd over het land verspreid, dat er een koeriersdienst nodig was om het contact te onderhouden. Jongens konden dit werk niet doen, omdat iedere jongeman, die zich op straat vertoonde, werd gegrepen. Dus werden meisjes opgeroepen tot deze harde en riskante taak, die weldra werd uitgebreid met het vervoer van wapens en piloten. Nooit heeft het aan vrijwilligsters ontbroken.

Noch de K.P.'ers, noch de koeriersters, noch de jongens, die de illegale krantjes stencilden of drukten, noch de falsificateurs, die persoonsbewijzen, Duitse orders, Ausweise en welke vervalsingen meer maakten, noch de vele andere jongens en meisjes in allerhande takken van het verzet waren bijzondere helden. Vóór en in de eerste jaren van de oorlog onderscheidde zij zich in niets van de gewone Nederlanders van toen en nu. Vóór een actie deden K.P.'ers het soms in de broek van angst.

Dat er desniettemin zo'n fel en breed verzet in het anders nogal lauwe en zeker niet heldhaftige Nederlandse volk gegroeid is in de jaren 1940-1945, schrijf ik aan twee oorzaken toe.

De eerste is: onderdrukking maakt het Nederlandse volk niet murw maar wild. Hoe wreder de Duitsers optraden, des te heftiger werd het verzet. De tweede oorzaak — Goddank voor velen geldend — was een religieuze aandrif. In Hitler en zijn benden, werd hoe langer hoe meer de satan zelf herkend.

Hiertegen te strijden op leven en dood, was Goddelijke opdracht. Die overtuiging tilde velen in hun beste ogenblikken hoog boven zichzelf uit. Zij voelden zich geroepen en instru-

menten. En zo deden eenvoudige jongens en meisjes daden, waarvan zij later zeiden: hoe bestond het dat wij het durfden.

Enkele termen:

S.S. = Schutz Staffel. Hitlers politieke leger.

N.S.B. = Nationaal Socialistische Beweging.

W.A. = Weerafdeling, gewapend onderdeel van de N.S.B.

Seyss Inquart, Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied.

Anton Mussert, leider van de N.S.B.

L.O. = Landelijke organisatie tot hulp aan onderduikers.

K.P. = Knokploeg.

L.K.P. = Landelijk verband van knokploegen.

B.S. = Binnenlandse strijdkrachten, opperbevelhebber Prins Bernhard